

Sygn. akt I C 229/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia SO Przemysław Jagosz

Protokolant sekr. sąd. Joanna Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 22 lutego 2021 r., w O., na rozprawie,

sprawy z powództwa **I. D.**

przeciwko **B. Ż.**

o ustalenie

I. oddała powództwo;

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 10 817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku.

Sygn. akt I C 229/20

UZASADNIENIE

Powód żądał ustalenia, że skutecznie uchylił się od skutków prawnych oświadczenia woli, jakie złożył w ramach umowy podziału majątku wspólnego zawartej z pozwaną w dniu 30.10.2014 r.

W uzasadnieniu wskazał, że składając to oświadczenie działał w błędnym przekonaniu, że dokonuje darowizny nieruchomości na rzecz pozwanej z jednoczesnym ustanowieniem prawa dożywotniego nieodpłatnego zamieszkania w jednej z nich, na co umawiał się z pozwaną przed zawarciem umowy. Pozwana wprowadziła go w błąd i wykorzystano jego pośpiech, gdyż do notariusza przyjechał wyłącznie złożyć podpis i nie otrzymał wówczas odpisu umowy. Odpis ten uzyskał dopiero w dniu 14.03.2019 r. i wtedy dowiedział się o błędzie, zaś oświadczenie o uchyleniu się od jego skutków złożył pismem datowanym na 3.04.2019 r., które wysłał pozwanej w październiku 2019 r.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zwrot kosztów procesu. W uzasadnieniu podniosła, że nie wprowadziła powoda w błąd. Wyjaśniła też, że umowa została zawarta w trakcie związku małżeńskiego stron jednocześnie z umową ustanowienia rozdzielnosci majątkowej między małżonkami, gdyż chodziło o uczynienie pozwanej jedyną właścicielką nieruchomości wspólnych, aby w przyszłości uniknąć ewentualnej egzekucji długów powoda z tych właśnie nieruchomości. Ponieważ umowy zostały zawarte z inicjatywy powoda, który otrzymał ich odpisy, nie mógł pozostawać w błędzie.

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle przedstawionych dokumentów i częściowo bezspornych twierdzeń stron za dostatecznie ustalone można uznać, że:

1. Strony pozostawały małżeństwem w okresie od 8.10.1988 r. do 19.12.2018 r., kiedy to ich związek został rozwiązany przez rozwód (k. 83).

2. W skład majątku wspólnego wchodziły m.in. nieruchomości:

a) działka gruntu objęta księgą wieczystą (...),

b) prawo odrębnej własności lokalu objęte księgą wieczystą (...).

3. W dniu 30.10.2014 r. w Kancelarii Notarialnej strony podpisały dwie umowy:

a) umowę ustanowienia rozdzielnosci majątkowej (umowa k. 84),

b) umowę o podział majątku wspólnego, w której wskazano, że obie wymienione wyżej nieruchomości otrzymuje na wyłączną własność pozwana, bez obowiązku spłat i dopłat, a wszelkie roszczenia z tytułu podziału majątku wspólnego strony uznają w całości za rozliczone i zaspokojone. W treści tego aktu wskazano, że został odczytany, przyjęty i podpisany (umowa k. 16).

4. Z informacji udzielonych przez notariusza, który sporządzał obie umowy oraz z treści § 11 pkt d) umowy o podział majątku wynika, że wydano 7 wypisów aktu dotyczącego tej umowy, a dwa z nich zostały odebrane bezpośrednio przez powoda i pozwaną (§ 11 pkt d) umowy k. 16 i pismo k. 96).

5. Po tym jak małżeństwo stron zostało rozwiązane przez rozwód, powód umówił u notariusza spotkanie w celu dokonania przez pozwaną na jego rzecz darowizny nieruchomości objętych umową podziału majątku. W dniu 14.03.2019 r. powód stawił się przed notariuszem oświadczając, że przybył w celu zawarcia umowy darowizny. Pozwana nie stawiała się, choć otrzymała wezwanie na spotkanie w tym terminie. Z czynności został sporządzony protokół notarialny, w którym wskazano, że akt został odczytany, przyjęty i podpisany, zaś wypis wydano powodowi (k. 16).

6. Pismem datowanym na 3.04.2019 r. powód złożył oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli, jakie złożył w ramach umowy podziału majątku wspólnego zawartej z pozwaną w dniu 30.10.2014 r. W jego uzasadnieniu wskazał, że składając to oświadczenie działał w spowodowanym przez pozwaną błędnym przekonaniu, że dokonuje darowizny nieruchomości na rzecz pozwanej z jednoczesnym ustanowieniem prawa dożywotniego nieodpłatnego zamieszkania w jednej z nich.

7. Oświadczenie to zostało wysłane do pozwanej w październiku 2019 r., a pozwana je otrzymała (k. 11, zeznania pozwanej).

Sąd zważył, co następuje:

1. Powód domagał się w istocie ustalenia, że jego oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w ramach umowy o podział majątku wspólnego jest skuteczne (wywołało skutki prawne).

2. Zgodnie z art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Dopuszcza się również wytoczenie takiego powództwa celem ustalenia faktu prawotwórczego, czyli faktu wywołującego określone skutki prawne.

3. W ocenie Sądu powód ma interes prawny w wytoczeniu niniejszego powództwa, gdyż ustalenie, że skutecznie uchylił się od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w ramach umowy o podział majątku wspólnego, z mocy art. 84 Kodeksu cywilnego (k.c.), przesądzi jednocześnie o nieważności umowy zawartej pod wpływem błędu i wywoła

skutki w sferze obligacyjnej i rzeczowej, tj. doprowadzi do stanu sprzed jej zawarcia (por. wyrok SN z 24.04.2013 r., IV CSK 600/12).

4. Warunkiem uwzględnienia powództwa było natomiast wykazanie przez powoda, że składając oświadczenie w ramach umowy o podział majątku rzeczywiście działał pod wpływem błędu w okolicznościach uzasadniających uchylenie się od skutków tego oświadczenia.

5. Zgodnie z przepisami art. 84 k.c., jeżeli oświadczenie woli pod wpływem błędu zostało złożone innej osobie (np. w umowie), uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd dotyczył treści czynności prawnej i został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć. Ograniczenie to nie dotyczy czynności prawnej nieodpłatnej. Ponadto można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i ocenił sprawę rozsądnie, niełożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny).

6. Jeżeli jednak błąd wywołała druga strona podstępnie, uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu może nastąpić także wtedy, gdy błąd nie był istotny, jak również wtedy, gdy nie dotyczył treści czynności prawnej (art. 86 § 1 k.c.).

7. Z kolei w myśl art. 88 k.c. uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie, przy czym uprawnienie do takiego uchylenia wygasa z upływem roku od wykrycia błędu. Oznacza to, że oświadczenie złożone po upływie tego terminu jest bezskuteczne.

8. Z deklaracji powoda wynika, że o swoim błędzie miał się dowiedzieć w dniu 14.03.2019 r. u notariusza, u którego stawił się, by odwołać darowiznę nieruchomości objętych pozwem na rzecz pozwanej. Wówczas bowiem miał się dowiedzieć, że nie dokonał darowizny tych nieruchomości, lecz zawarł umowę o podział majątku wspólnego. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków błędu powód wysłał na adres pozwanej w październiku 2019 r. Powyższe oznacza, że wskazany w art. 88 k.c. termin do uchylenia się skutków błędu formalnie został zachowany (o ile błąd był rzeczywisty). Termin ten został zachowany również przy założeniu, że oświadczenie zostało złożone w ramach pozwu, który wpłynął do sądu w dniu 13.03.2020 r. (nadany pocztą w dniu 12.03.2020 r. - k. 18).

9. Ponieważ umowa o podział majątku przewidywała przyznanie nieruchomości na wyłączną własność pozwanej bez obowiązku spłat i dopłat można uznać, że była to czynność nieodpłatna. Oznacza to, że powód mógł powołać się na błąd istotny nawet nie wywołany przez pozwaną lub jej nieznaną (art. 84 § 1 k.c.).

10. Powód wskazywał, że zawierając umowę z dnia 30.10.2014 r. działał w błędnym przeświadczeniu, że dokonuje darowizny na rzecz pozwanej. Umowa o podział majątku, nawet jeżeli przewiduje przyznanie majątku bez obowiązku spłat i dopłat, nie jest tożsama z umową darowizny, zatem błąd w takim zakresie dotyczyłby treści czynności prawnej i byłby błędem istotnym.

11. Niemniej, w ocenie Sądu, powód nie udowodnił, aby zawierając umowę o podział majątku wspólnego rzeczywiście działał pod wpływem błędu co do tej czynności, a jego zeznania w tym zakresie nie są wiarygodne.

12. Po pierwsze, gołosłowne pozostają twierdzenia z oświadczenia z dnia 3.04.2019 r., że do zawarcia umowy doszło w okresie konfliktu z pozwaną, który w krótkim czasie zakończył się rozwodem, skoro umowa została zawarta w październiku 2014 r., zaś rozwód orzeczono ponad 4 lata później, w grudniu 2018 r. na skutek pozwu z kwietnia 2018 r.

13. Po drugie, nie może umknąć z pola widzenia to, że jednocześnie z umową o podział majątku u tego samego notariusza strony zawarły umowę ustanowienia rozdzielności majątkowej, o której powód w ogóle nie wspomina, ale nie kwestionuje tego, że rzeczywiście ją zawarł.

14. Co więcej, w treści obu umów wskazano, że umowy zostały odczytane, przyjęte i podpisane, co przeczy twierdzeniom powoda, że nie był zapoznany z ich treścią.

15. O niewiarygodności twierdzeń powoda dodatkowo świadczy to, że z informacji notariusza wynika, że wypis umowy o podział majątku został powodowi wydany – wbrew temu, co powód podniósł w oświadczeniu o uchyleniu się od skutków prawnych błędu.

16. Po trzecie dostrzec trzeba, że powód potwierdził, że przed zawarciem umów z 30.10.2014 r. toczyła się egzekucja, m.in. skierowana do wspólnej nieruchomości, a celem objętej pozwem czynności było przeniesienie własności tych nieruchomości na wyłączną własność pozwanej bez żadnych dodatkowych rozliczeń, a nadto, że to on wybrał notariusza i umówił spotkanie dotyczące zawarcia umów z 30.10.2014 r.,

17. Całokształt tych okoliczności sprawia, że bardziej wiarygodne są twierdzenia pozwanej dotyczące przyczyn i okoliczności zawarcia obu umów z dnia 30.10.2014 r., a mianowicie to, że celem ustanowienia rozdzielności majątkowej i podziału majątku wspólnego było przyznanie wyłącznej własności nieruchomości na rzecz pozwanej, aby utrudnić ewentualną egzekucję długów powoda z tych właśnie składników majątku. Zważywszy, że w przeszłości podjęto próbę takiej egzekucji, rozwiązanie wynikające z umów z dnia 30.10.2014 r. mogło się stronom wydawać racjonalne.

18. Uwzględniając powyższe i przyjmując, że twierdzenia powoda są niewiarygodne, zaś bardziej przekonujące i znajdujące potwierdzenie w materiale dowodowym są twierdzenia pozwanej, w ocenie Sądu nie można przyjąć, aby powód zawierając umowę o podział majątku działał w jakimkolwiek błędzie co do jej treści.

19. Dostrzec przy tym trzeba, że powód nie mógł dokonać darowizny majątku wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków bez uprzedniego ustanowienia rozdzielności majątkowej. Do tego czasu bowiem nieruchomości były przedmiotem wspólności łącznej i nie można byłoby dokonać takich przesunięć, jakie były zamiarem stron, czyli przenieść udziału jednego z małżonków, który przypadłby mu w majątku wspólnym w razie ustania wspólności (art. 35 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego).

20. W konsekwencji, uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, którego powód **nie złożył** pod wpływem błędu, nie mogło być skuteczne, co przesądzało o oddaleniu powództwa (pkt I sentencji wyroku).

21. Zgodnie z art. 98 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) strona, która przegrała proces, jest zobowiązana do zwrotu jego kosztów na rzecz strony wygrywającej. W niniejszej sprawie oznacza to, że powód powinien zwrócić pozwanej koszty celowej obrony w procesie.

22. Obejmowały one wynagrodzenie pełnomocnika pozwanej (adwokata) w stawce należnej od podanej w pozwie wartości przedmiotu sporu i wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, tj. 10 800 zł, a nadto opłatę za pełnomocnictwo (17 zł).

23. W konsekwencji, w pkt. II sentencji wyroku zasądzono od powoda na rzecz pozwanej zwrot wskazanych kosztów w łącznej kwocie 10 817 zł.